

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 778/2020 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen kehitysyhteistyövarojen väärinkäytöstä niiden kohdemaissa ja väärinkäyttöön puuttumisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Arja Juvosen /ps näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 778/2020 vp:

Miten hallitus reagoi kehitysyhteistyövarojen väärinkäyttöön ja miten väärinkäytettyjä varoja on saatu perittyä takaisin,

kuinka paljon väärinkäytettyjä varoja Suomella on vielä saamatta takaisin,

miten hallitus valvoo kehitysyhteistyövarojen kohdentumista niille tarkoitettuun kohteeseen ja

pitääkö paikkansa, että Suomi myöntää edelleen Sambialle kehitysyhteistyörahoja, vaikka siellä on todettu väärinkäytöksiä rahojen käytön suhteen, ja mikäli näin on, niin miksi näin toimitaan?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Ulkoministeriö suhtautuu erittäin vakavasti epäilyihin varojen väärinkäytöstä, seksuaalisesta häirinnästä tai muista väärinkäytöksistä. Ilmoituksia tulee kumppaneilta itseltään, omasta seurannastamme ja tarkastuksistamme sekä avoimen ilmoituskanavamme kautta. Jokainen ulkoasiainhallinnon palveluksessa oleva, joka havaitsee väärinkäyttöä, epäilee sellaista tai saa tietää väärinkäytöstä tai väärinkäyttöepäilyistä, on velvollinen viipymättä ryhtymään toimenpiteisiin asian selvittämiseksi. Lisäksi kaikilla kehitysyhteistyötä tekevillä on velvollisuus ilmoittaa ulkoministeriölle havaitsemistaan väärinkäytöksistä tai niiden epäilyistä. Ulkoministeriö selvittää kaikki epäilyt ja väärinkäytetyt varat peritään takaisin. Väärinkäyttöepäilyistä ilmoitetaan valtiotalouden tarkastusvirastolle. Rikosepäilyistä tehdään lisäksi tarvittaessa ilmoitus poliisille.

Ulkoministeriö on kehittänyt kehitysyhteistyön riskienhallintaa, väärinkäyttöepäilyjen käsittelyä ja takaisinperintää viime vuosien aikana. Vuonna 2015 laaditussa normissa kehitysyhteistyövarojen väärinkäytön ehkäiseminen sekä väärinkäyttöepäilyjen ilmoittaminen ja selvittäminen, annetaan sitovia toimintaohjeita siitä, miten väärinkäyttöä ehkäistään sekä kuinka ulkoasiainhallinnossa tulee menetellä, kun kehitysyhteistyössä ilmenee väärinkäyttöepäily. Lisäksi vuonna 2019 laaditussa takaisinperintäohjeessa selkeytetään takaisinperintäprosessia ja saatavien seuranta.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 778/2020 vp

Väärinkäyttöepäilyihin liittyvät selvitykset tehdään huolellisesti, mistä syystä prosessit voivat kestään pitkään.

Vuosien 2017-2019 aikana kehitysyhteistyömäärärahoihin kohdistuneiden väärinkäytösten seurauksena tehdyistä takaisinperintäpäätöksistä on saatu takaisin yhteensä 526 000 euroa.

Vuosien 2017-2019 aikana tehdyistä takaisinperintäpäätöksistä on nykykursseilla laskettuna saamatta takaisin vajaa 330 000 euroa.

Suomen kehitysyhteistyön rahoitus käytetään juuri niihin hankkeisiin ja ohjelmiin, joihin se on osoitettu. Suomi kanavoi tukensa hallitusten välisenä kahdenvälisenä yhteistyönä, YK-järjestöjen ja kansainvälisten rahoituslaitosten sekä kotimaisten järjestöjen kautta. Kumppanien valinnassa varmistetaan, että ne ovat ammattimaisia toimijoita, joilla on asianmukaiset riskienhallinta-, seuranta- ja tilintarkastusjärjestelmät.

Ulkoministeriö edellyttää raportointia tuloksista ja varojen käytöstä. Hankkeita myös seurataan paikan päällä, kenttämatkojen avulla ja osallistumalla avunantajien yhteistyöhön ja järjestöjen johtokuntatyöskentelyyn. Ulkoministeriö teettää säännöllisesti ulkopuolisia tarkastuksia ja arvioita. Riippumattomien arviointien avulla arvioidaan kehitysyhteistyön tarkoituksenmukaisuutta, tuloksellisuutta ja vaikuttavuutta. Riskien ennakointi ja hallinta ovat keskeinen osa kehitysyhteistyön toimeenpanoa. Riskejä vähennetään hyvällä suunnittelulla ja huolellisella kumppanien valinnalla, ja niitä hallitaan aktiivisen seurannan ja vaikuttamisen kautta.

Suomella ei ole Sambiassa suunnitteilla uusia hallituskensvälisen kehitysyhteistyön hankkeita. Viimeinen varainmyöntö hallituskensväliselle kehitysyhteistyön hankkeelle Sambiassa tehtiin vuonna 2018. Tämän seurauksena Suomen hallituskensvälisen kehitysyhteistyön maksatukset Sambilalle ovat laskeneet tasaisesti kuluneiden vuosien aikana, 7,9 miljoonan euron tasolta vuonna 2017, 4,3 miljoonan euron tasolle vuonna 2018 ja 1,3 miljoonan euron tasolle vuonna 2019. Tänä vuonna maksatukset ovat toistaiseksi jääneet alle 0,5 miljoonaan euroon.

Suomella on Sambiassa toteutuksessa enää yksi hallitusten väliseen sopimukseen perustuva hanke, Accelerated Growth for MSMEs in Zambia, AGS. Hanke tähtää Sambian yksityissektorin ja erityisesti pk- ja mikroyritysten vahvistamiseen sekä Suomen ja Sambian välisen kaupan kasvattamiseen. Hankkeen puitteissa ei kanavoida Suomen kehitysyhteistyövaroja Sambian hallituksen kautta. Vuonna 2019 AGS-hankkeen maksatukset olivat yhteensä 695 507 euroa. Tänä vuonna hankkeelle on kanavoitu varoja yhteensä 347 546 euroa.

Tämän ohella Sambiassa on päättymäisillään Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen THL:n institutionaalisen yhteistyön Spirework-hanke, jossa kehitysyhteistyön määrärahoja on kanavoitu THL:n kautta, laitoksen edustajan hankkeeseen kohdistaman työpanoksen mahdollistamiseksi. Vuonna 2019 hankkeelle kanavoitiin 371 399 euroa. Tänä vuonna hankkeelle on kanavoitu rahoitusta 82 695 euroa. Jo päättyneelle kansalaisjärjestöjen ympäristötuen hankkeelle kanavoitiin 153 793 euroa vuonna 2019.

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 778/2020 vp

Vuodelle 2019 osoitettiin lisäksi suunnitteluvaroja yhteensä 60 000 euroa. Tänä vuonna suunnitteluvaroja on tähän mennessä käytetty 25 184 euroa. Suunnitteluvaroja käytetään hankkeiden monitoroinnin, evaluoinnin ja niihin liittyvän matkustamisen vaatimien kustannusten kattamiseen sekä säännöllisten ulkopuolisten evaluointien ja tarkastusten kustannusten kattamiseen.

Suomella ei ole Sambiassa enää suunnitteilla Lusakan suurlähetystön hallinnoimia paikallisen yhteistyön hankkeita. Viimeiset suurlähetystön avustukset paikallisen yhteistyön hankkeille myönnettiin vuonna 2017. Useilla suomalaisilla kansalaisjärjestöillä on kuitenkin edelleen toimintaa Sambiassa.

Elokuussa 2018 esille tuli väärinkäyttöepäily koskien sosiaalisten tulonsiirtojen tukiohjelmaa, jonka toteutuksesta vastaa Sambian sosiaaliasioiden ministeriö. Ohjelmaa tukivat Suomen lisäksi Ruotsi, Irlanti ja Iso-Britannia. Suomi jähdytti tukensa sosiaaliturvaohjelmalle heti väärinkäyttöepäilyjen tultua ilmi elokuussa 2018. Suomi on selvittänyt väärinkäyttöepäilyä yhdessä muiden avunantajien ja Sambian viranomaisten kanssa ja selvitykset ovat vielä käynnissä.

Suomen ja Sambian suhteiden painopiste on nykyisin poliittisissa ja kaupallistaloudellisissa suhteissa. Viimeinen meneillään oleva hallitusten väliseen sopimukseen perustuva kehitysyhteistyöhanke, AGS, tukee osaltaan pyrkimyksiä kahdenvälisen kaupan kasvattamiseen helpottamalla suomalaisten ja sambialaisten pk-yritysten verkottumista. Lisäksi Suomen teollisen yhteistyön rahasto Finnfund on investoinut yksityisen sektorin hankkeisiin Sambiassa.

Helsingissä 10.11.2020

Kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri Ville Skinnari